

Lutherse groeperingen. Zij kenden al sedert 1923 een bepaalde vorm van samenwerking in de *Centrale Commissie voor het Vrijzinnig Protestantisme*. Uit deze 'koepelorganisatie' was het eerste Uitvoerend Comité van het IVVC afkomstig. Voorzitter of president werd H.T. de Graaf, het secretariaat kwam, zoals gezegd, in handen van Van Holk. Zijn keuze lag voor de hand: hij had zich in de voorbije jaren ontpopt als een enthousiasmerend, zij het wat eigenge-reid organisator, die zeer uiteenlopende opvattingen onder één noemer had weten te brengen. Van Holks belangrijkste taak werd het leggen en cultiveren van contacten tussen de 'vanouds' vrijzinnige christelijke geloofsgemeenschappen en andere religieuze groepen die ook streefden naar een vrijzinnig geloofsleven. Daarvoor moest veel worden gereist, ook naar Amerika en Azië. Het was mede aan Van Holks inspanningen te danken, dat het IVVC aan de vooravond van de opening van Vaticanum II bijna 30 ledengroepen telde, verspreid over 20 landen met in totaal ongeveer 10 miljoen leden.

In 1931 werd Van Holk tot hoogleraar in Leiden benoemd. Hij kreeg als leeropdracht 'encyclopedie der godgeleerdheid, de wijsbegeerte van de godsdienst en de zedekunde'. Niet lang daarna gaf hij het specifieke secretariaatswerk ten behoeve van het IVVC op. Voor andere taken binnen de federatie bleef hij echter wel beschikbaar. Als hoogleraar verdiepte Van Holk zich vooral in vragen rond godsdienst- en cultuurfilosofie en wijsgerige ethiek. Met zijn inaugurele rede, getiteld *Dynamisch pluralisme* legde hij een soort program op tafel. Sterk de nadruk leggend op de autonomie van de mens in zaken van geloof en geweten, bleef hij tegelijkertijd voortdurend wijzen op de grenzen, die aan de menselijke rede werden gesteld door de mystieke Godsverbondenheid. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Van Holk, een fel bestrijder van het nationaal-socialisme, gearresteerd en als gijzelaar in Haaren en St. Michielsgestel geïnterneerd. Daar raakte hij via medegijzelaars vertrouwd met de katholieke kerk, met name met de liturgie van die kerk.¹⁵ Die zou sindsdien altijd zijn belangstelling blijven behouden.

Gedurende de oorlog konden het bestuur en het secretariaat van het IVVC nauwelijks activiteiten ontplooiën. Internationale contacten werden niet meer onderhouden en er bestond slechts weinig animo voor hetgeen de federatie voorstond. De wederopbouw vanaf de tweede helft van de jaren veertig voltrok

15. J.C.H. Blom, *De gijzelaars van St. Michielsgestel en Haaren. Het dubbele gezicht van hun geschiedenis*, Alphen aan den Rijn 1992, 29. Vgl. ook G.J. Hoenderdaal, 'Het vrijzinnig protestantisme tussen de schaduwen van gisteren en morgen', in: B. Klein Wassink en Th. M. van Leeuwen (red.), *Tussen geest en tijdgeest. Denken en doen van vrijzinnige protestanten in de afgelopen honderd jaar*, Utrecht 1989, 187, zie ook 200-203.